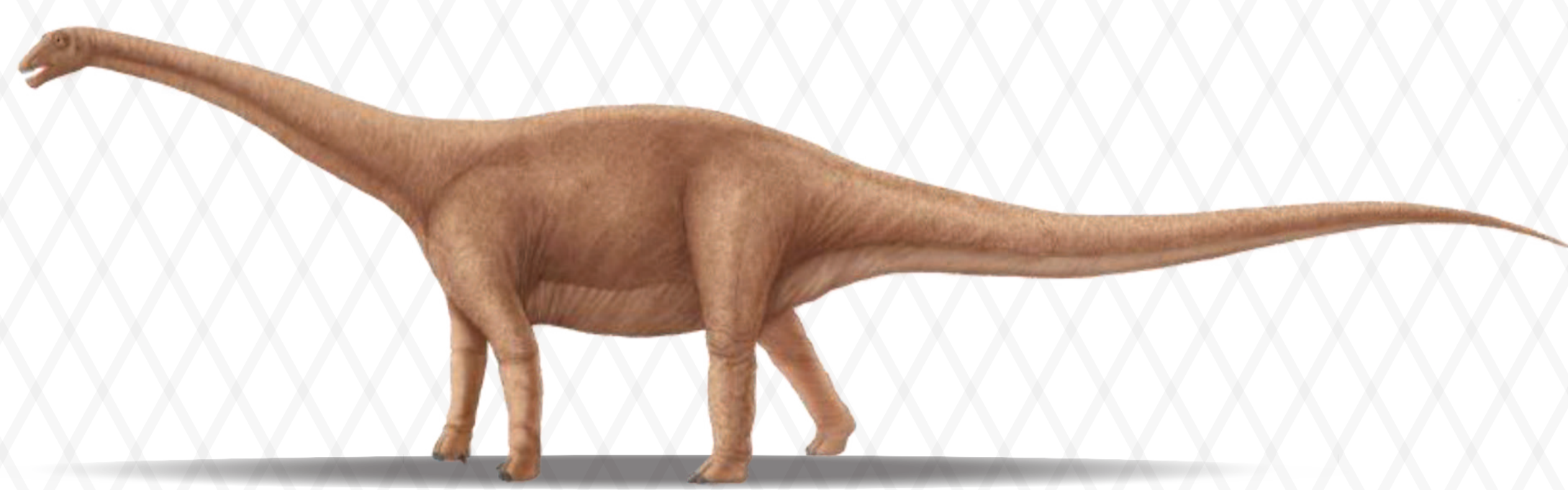

นับตั้งแต่การค้นพบซากดึกดำบรรพ์ในประเทศไทยเมื่อปี พ.ศ. 2519 เป็นต้นมา การขุดค้น สำรวจ ศึกษา วิจัยด้านบรรพชีวินวิทยาก็ได้ก้าวหน้าไปอย่างมาก จนทำให้ประเทศไทยเป็นฐานองค์ความรู้ในด้านนี้ที่โดดเด่นที่สุดในอาเซียน

ในประเทศไทยมีการขุดค้นพบไดโนเสาร์พันธุ์ใหม่ของโลก

ซึ่งมีการประกาศอย่างเป็นทางการแล้ว 9 ชนิด และยังมีอีกหลายชนิดที่อยู่ระหว่างการศึกษา และมีโอกาสที่จะเป็นชนิดพันธุ์ใหม่ของโลกเช่นกัน

ไดโนเสาร์พันธุ์ไทย ความภูมิใจ แห่งสยามประเทศ

ภูเวียงโกซอร์ส สิริธริน

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Phuwingsaurus sirindhornae* Martin, Buffetaut and Suteethorn, 1994

อายุ : ยุคครีเทเชียสตอนต้น ประมาณ 130 ล้านปี

หมวดหิน : เสาหัว

ขนาด : ความยาวประมาณ 15-20 เมตร

สถานที่พบ : จังหวัดขอนแก่น ภาพลื่นี่ สกลนคร และหนองบัวลำภู

ภูเวียงโกซอร์ส สิริธริน เป็นไดโนเสาร์เทอโรซอร์ชนิดแรกของไทย ค้นคว้าวิจัยโดย-ฝรั่งเศส วิจัยแล้วพบว่า เป็นสกุลและชนิดใหม่ โดยชื่อสกุล ภูเวียงโกซอร์ส หมายถึงสัตว์เลื้อยคลานจากภูเวียง และชื่อชนิด สิริธริน ตั้งขึ้นเพื่อถวายพระเกียรติแด่สมเด็จพระรัตนราชสุตาฯ สมามบรมราชกุมารี ผู้ทรงสมพระทัยในงานด้านโบราณคดีวิทยาเป็นอย่างมาก ไดโนเสาร์ชนิดนี้เป็นเทอโรซอร์ขนาดกลางเดิน 4 เท้า คอและหางยาว กินพืช เป็นอาหาร มีอยู่ร่วมกันเป็นฝูง และยังมีกระดูกของพวกเดียวกันรวมอยู่ด้วย ซึ่งขนาดเพียง 2 เมตร และ 50 เซนติเมตรเท่านั้น

อีสานโนซอร์ส อรรถวิภัชน์

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Isanosaurus attavipachi* Buffetaut et al., 2000

อายุ : ยุคไทรแอสซิก ตอนปลาย ประมาณ 210 ล้านปี

หมวดหิน : น้ำพอง

ขนาด : ความยาวประมาณ 16 เมตร

สถานที่พบ : จังหวัดชัยภูมิ

อีสานโนซอร์ส อรรถวิภัชน์ เป็นต้นกำเนิดของไดโนเสาร์เทอโรซอร์ที่เก่าแก่ที่สุดชนิดหนึ่ง ที่เคยมีหลักฐานมา เป็นไดโนเสาร์กินพืชขนาดใหญ่ เดิน 4 ขา คอยาว หางยาว ลำตัวน่าจะมีขนาดยาวถึง 16 เมตร การค้นพบครั้งนี้เป็นหลักฐานชี้ให้เห็นว่าไดโนเสาร์เทอโรซอร์อาศัยอยู่ในโลกนี้มากกว่า 210 ล้านปีแล้ว และสอดคล้องกับหลักฐานการค้นพบรอยเท้าของไดโนเสาร์พวกนี้ในยุคไทรแอสซิกตอนปลาย เป็นการยืนยันว่าแผ่นดินไทยเชื่อมต่อกับแผ่นดินทวีปอเมริกาตอนเหนือแล้ว

สยามโมซอร์ส สุธีธริน

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Siamosaurus suteethorni* Buffetaut and Ingavat, 1986

อายุ : ยุคครีเทเชียสตอนต้น ประมาณ 130 ล้านปี

หมวดหิน : เสาหัว

ขนาด : ความยาวประมาณ 7 เมตร

สถานที่พบ : จังหวัดขอนแก่น ภาพลื่นี่ สกลนคร มุกดาหาร นครราชสีมา และอุบลราชธานี

สยามโมซอร์ส สุธีธริน เป็นไดโนเสาร์ชนิดแรกของประเทศไทย ถูกค้นพบปี พ.ศ. 2529 โดย ดร.อิริก ปุทไธ และ ดร. อังคะวดี จากคณะสำรวจโบราณคดีวิทยาไทย-ฝรั่งเศส ไดโนเสาร์ชนิดนี้เป็นเทอโรซอร์ขนาดใหญ่ตัวสั้นในซอร์ส มีสันกระดูกโอบอุ้งหลัง ฟันรูปทรงกรวยปลายแหลม คล้ายฟันจะเข้ ยาวประมาณ 6 เซนติเมตร มีสันหลังเล็ก ๆ ยาวตลอดสัน มีลักษณะแบน ๆ ปลายแหลมโค้งงอเล็กน้อย มีรอยหยักเป็นฟันเลื่อย มีแนวร่องและสันเรียงสลับตลอด อาศัยอยู่ใกล้แหล่งน้ำ กินปลาเป็นอาหาร ชื่อสกุล สยามโมซอร์ส มาจากชื่อสยามซึ่งเป็นชื่อเดิมของไทย มีความหมายคือ สัตว์เลื้อยคลานจากสยาม และชื่อชนิด สุธีธริน ตั้งให้เป็นเกียรติแก่ ดร.วราวุธ สุธีธร ซึ่งมีส่วนอย่างสำคัญในการค้นพบซากดึกดำบรรพ์สัตว์มีกระดูกสันหลังในประเทศไทย

สยามโมไทแรนนิส อีสานอนนิส

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Siamotyrannus isanensis* Buffetaut et al., 1996

อายุ : ยุคครีเทเชียสตอนต้น ประมาณ 130 ล้านปี

หมวดหิน : เสาหัว

ขนาด : ความยาวประมาณ 7 เมตร

สถานที่พบ : จังหวัดขอนแก่น ภาพลื่นี่ สกลนคร อุตรดิตถ์ และนครราชสีมา

สยามโมไทแรนนิส อีสานอนนิส เป็นไดโนเสาร์เทอโรซอร์ขนาดกลาง เดินและวิ่งด้วย 2 ขาหลัง มีขนาดใหญ่ และแข็งแรง ซึ่ส่วนซากดึกดำบรรพ์ที่พบคือกระดูกสันหลัง สะโพก และหาง จากการศึกษารายละเอียด พบว่าเป็นสกุลใหม่ ชนิดใหม่ ซึ่งใช้ชื่อสกุลตั้งจาก สยาม อันเป็นชื่อดั้งเดิมของประเทศไทย และไทแรนนิสเป็นภาษากรีก มาจากภาษาอังกฤษว่า Tyrant แปลว่า ทหารราช มีความหมายคือ สัตว์เลื้อยคลานหรือราชาของ สยาม ส่วนชื่อชนิดมีที่มาจากภาคอีสานที่พบ ไดโนเสาร์ชนิดนี้จัดอยู่ในวงศ์ไทแรนโนซอร์ส มีอายุเก่าแก่ที่สุด จึงสันนิษฐานได้ว่าสายพันธุ์ของ ไทแรนโนซอร์สมีจุดกำเนิดอยู่ในเอเชีย แล้วค่อยแพร่กระจายไปจนถึงอเมริกาเหนือ ก่อนที่จะสูญพันธุ์ไปพร้อมกับไดโนเสาร์ชนิดอื่น ๆ เมื่อ 65 ล้านปีก่อน

ซิตตะโกซอร์ส สัตยารักษ์

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Psittacosaurus sattayarakii* Buffetaut and Suteethorn, 1992

อายุ : ยุคครีเทเชียสตอนต้น ประมาณ 100 ล้านปี

หมวดหิน : โคนกรวด

ขนาด : ความยาวประมาณ 1.5 เมตร

สถานที่พบ : จังหวัดชัยภูมิ

ซิตตะโกซอร์ส สัตยารักษ์ เป็นไดโนเสาร์เทอโรซอร์ชนิดหนึ่งหรือกลุ่มไดโนเสาร์ปากนกแก้ว (กลุ่มเดียวกับโทรเฟอราทอปส์ ไดโนเสาร์ 3 ขา ที่โด่งดัง) มีลำตัวขนาดเล็ก กินพืชเป็นอาหาร พบฟอสซิลแพร่หลายในแถบเอเชียกลาง บริเวณขานดงของมองโกเลีย และจีนี่เรีย ชื่อสกุล ซิตตะโกซอร์ส แปลว่า กิ้งก่าปากแก้ว ในประเทศไทยพบชิ้นส่วนกระดูกที่ จ.ชัยภูมิ ในปี พ.ศ. 2532 เมื่อทำการวิจัยพบว่า เป็นไดโนเสาร์ปากนกแก้วชนิดใหม่ จึงตั้งชื่อว่า ซิตตะโกซอร์ส สัตยารักษ์ เพื่อเป็นเกียรติแก่ นายเศรษฐ สัตยารักษ์ ผู้ค้นพบ

กินรีไมมิล ขอนแก่นอนนิส

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Kinnareemimus khonkaenensis* Buffetaut et al., 2009

อายุ : ยุคครีเทเชียสตอนต้น ประมาณ 130 ล้านปี

หมวดหิน : เสาหัว

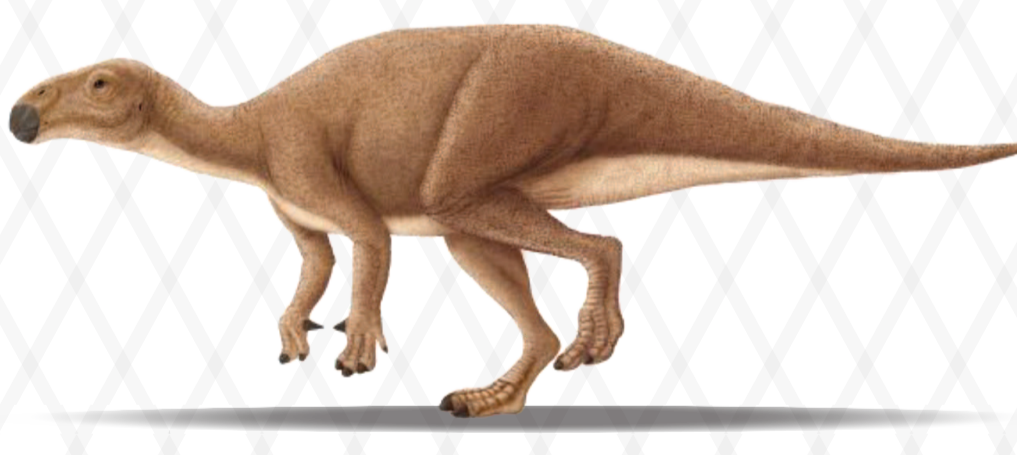
ขนาด : ความยาวประมาณ 5 เมตร

สถานที่พบ : จังหวัดขอนแก่น

กินรีไมมิล ขอนแก่นอนนิส เป็นไดโนเสาร์เทอโรซอร์ขนาดเล็ก กลุ่มอิมโมโมซอร์ หรือไดโนเสาร์นกรอกอกเทค มีคอยาว ขาขา เคลื่อนไหวได้คล่องแคล่ว โดยค้นพบ ส่วนของกระดูกขาหน้า กระดูกสันหลัง กระดูกขี้นิ้ว และกระดูกหน้าแข้ง ที่อำเภอภูเขียว จังหวัดขอนแก่น การค้นพบไดโนเสาร์ชนิดนี้ในยุคครีเทเชียสตอนต้น แสดงให้เห็นว่า ไดโนเสาร์นกรอกอกเทคอาจมีต้นกำเนิดมาจากทวีปเอเชีย ชื่อสกุลตั้งจาก กินรี สัตว์ในป่าที่มีพยางค์ที่มีร่างกายอ่อนนบเป็นหญิงสาว ท้องกางเป็นนก กินรีไมมิล มีความหมายคือ เลียนแบบจากกินรี ส่วนชื่อชนิดตั้งจากจังหวัดขอนแก่นสถานที่พบ

กลุ่มอิกัวโนดอน สกูลใหม่ของโลก

นอกจากนี้ ประเทศไทยยังค้นพบไดโนเสาร์กลุ่มอิกัวโนดอน สกูลใหม่ของโลกอีก 3 สกูล ลักษณะเด่นของไดโนเสาร์กลุ่มนี้คือ มีฟันคล้ายฟันอิกัวน่าแต่มีขนาดใหญ่กว่ากันมาก (อิกัวโนดอน แปลว่า ฟันคล้ายอิกัวน่า) ไม่มีฟันในส่วนหน้าของขากรรไกรบน-ล่าง แต่มีจะงอยปากที่เป็นกระดูกแข็งแทน ขาหลังแข็งแรงใหญ่และยาวกว่าขาหน้า ปกติจะเดินด้วย 4 เท้า และสามารถวิ่งได้เร็วด้วย 2 เท้า มีหัวแม่มือเป็นเดือยแหลมไว้ป้องกันตัวหรือแกะเมล็ดไม้ที่มีเปลือกแข็ง อิกัวโนดอนพบมากกว่า 60 สกูล เพราะมีวิวัฒนาการต่อเนื่องกันมานับ 100 ล้านปี และพบกระจายกว้างขวางทั่วโลก ไดโนเสาร์ที่มีชื่อเสียงในกลุ่มนี้ได้แก่ อิกัวโนดอน แบทโทรซอร์ส และมุตตาเบอร์ซอร์ส

สยามโมดอน นิมงามมิ

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Siamodon nimngami* Buffetaut and Suteethorn., 2011

อายุ : ปลายยุคครีเทเชียสตอนต้น ประมาณ 110 ล้านปี

หมวดหิน : โคนกรวด กลุ่มหินโคราช

สถานที่พบ : จังหวัดนครราชสีมา

ชั้นส่วนที่พบ : ขากรรไกรบน

ราชสิมาซอร์ส สุรนารี

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Ratchasimasaurus suranareae* Shibata et al., 2011

อายุ : ปลายยุคครีเทเชียสตอนต้น ประมาณ 110 ล้านปี

หมวดหิน : โคนกรวด กลุ่มหินโคราช

สถานที่พบ : จังหวัดนครราชสีมา

ชั้นส่วนที่พบ : ขากรรไกรล่าง

สิรินธรน่า โคราชอนนิส

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Sirodhorna khoratensis* Shibata, Juntasakul, Azuma and You 2015

อายุ : ปลายยุคครีเทเชียสตอนต้น ประมาณ 115 ล้านปี

หมวดหิน : โคนกรวด กลุ่มหินโคราช

สถานที่พบ : จังหวัดนครราชสีมา

ชั้นส่วนที่พบ : ชิ้นส่วนกะโหลก ขากรรไกรบนล่าง ฟัน และอื่น ๆ

นิทรรศการ ไดโนเสาร์ เรื่องเล่าจากฟอสซิล 59-07 / No. 06

ผลิตโดย
โครงการกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ สำนักงานอุทยานการเรียนรู้ (TK park)
สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน)
ศูนย์วิจัยและการศึกษาบรรพชีวินวิทยา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม